Державна податкова служба України

НАУКОВИЙ ВІСНИК

Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)

№ 1(68) 2015

НАУКОВИЙ ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (ЕКОНОМІКА, ПРАВО)
№ 1(68) 2015

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор **Тарангул Л.Л.,**
доктор економічних наук, професор

Заступник головного редактора **Онишко С.В.,**
доктор економічних наук, професор

Заступник головного редактора **Цимбал П.В.,**
доктор юридичних наук, професор

Відповідальний секретар **Василькова Т.В.,**
кандидат економічних наук, доцент

Андрущенко В.Л.,
доктор економічних наук, професор

Бахін В.П.,
доктор юридичних наук, професор

Білоус В.Т.,
доктор юридичних наук, професор

Варналій З.С.,
доктор економічних наук, професор

Воронова Л.К.,
доктор юридичних наук, професор

Галянтич М.К.,
доктор юридичних наук, доцент

Гончаренко В.В.,
доктор економічних наук, професор

Горленко І.О.,
доктор географічних наук, професор

Дедекаєв В.А.,
доктор економічних наук, професор

Долгий О.А.,
доктор наук з державного управління, професор

Лисенко В.В.,
доктор юридичних наук, професор

Нечай А.А.,
доктор юридичних наук

Ніколаєв В.П.,
доктор економічних наук, професор

Новицький А.М.,
доктор юридичних наук

Попович В.М.,
доктор юридичних наук, професор

Ріппа С.П.,
доктор економічних наук, професор

Тимченко Л.Д.,
доктор юридичних наук, професор

Шишка Р.Б.,
доктор юридичних наук, професор

Рекомендовано до друку Вченою радою Національного університету ДПС України, протокол № 6 від 11 грудня 2014 року.

Фахове видання економічного та юридичного спрямування (постанова президії ВАКу України від 10 лютого 2010 р. № 1-05/1)

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.
За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів.
Рукописи рецензуються редакційною колегією.
Зміни тексту та скорочення, що впливають на зміст матеріалів, а також їх перейменування вносяться редакцією за погодженням авторів.
При передруку матеріалів посилання на „Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)" обов'язкове

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 19976-9776 ПР від 29.03.2013 р.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ ТА ВИДАВЦЯ: вул. Карла Маркса, 31, м. Ірпінь, Київська обл., Україна, 08201.
Тел. (04497) 60-9-94,
e-mail: visnik@asta.edu.ua. Веб-сайт: www.asta.edu.ua.

© Національний університет державної податкової служби України, 2014

До авторів збірника:

Шановні друзі!

Звертаємося до вас з проханням дотримуватися таких вимог до матеріалів, що надсилаються до редакції:

1. Зміст статей повинен відповідати профілю журналу. Обсяг статті, враховуючи список літератури, таблиць, фотографій і малюнків, не повинен перевищувати 10 сторінок машинописного тексту, що надрукований через 1,5 інтервала на аркушах стандартного формату А4, оглядової статті (з погодження редакції) 10 сторінок, короткого повідомлення – 1 сторінку.

2. Заголовок статті повинен бути коротким і розкривати тему.

3. Рукопис до редакції подається у одному примірнику. Сторінки обов'язково пронумеровані. Розміри полів: зліва – 30 мм, справа – 20 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм.

4. Автор зобов'язаний ретельно вичитати рукопис і підписати його на останній сторінці.

5. На першій сторінці рукопису зазначаються атрибути статті:

– назва рубрики, для якої призначений матеріал (якщо такої рубрики немає, то редакція визначає її за власним розсудом);

– індекс за Універсальною десятковою класифікацією (УДК);

– прізвище, ім'я, по батькові авторів повністю, вчений ступінь, повна назва організації, де працює чи навчається автор;

– назва статті;

– анотація українською та англійською мовами (не більше 75 слів);

– ключові слова.

6. Рукописи приймаються і публікуються лише українською мовою.

7. Цитати, таблиці, статистичні дані, цифрові показники, що підвищують рівень аналітичних матеріалів, обов'язково подаються з посиланням на джерела у кінці на відповідній сторінці; нумерацію посилань на ту чи іншу роботу позначати в тексті у дужках за порядковим номером цієї роботи в списку літератури. Першоджерела подаються на мові оригіналу. Таблиці повинні бути пронумеровані й мати заголовок.

8. У кінці матеріалу потрібно вказати прізвище, ім'я та по батькові автора, його поштову адресу, номер телефону. До статті додається дискета з матеріалами.

Увага!

Відповідальність за точність викладеного матеріалу покладається на автора.

Матеріали, зіскановані та недбало оформлені, з грубим порушенням правил редакцією не розглядаються і не рецензуються.

Над випуском працювали:

Редактор-коректор **Грабарчук М. М.**

Технічне редагування та комп'ютерне верстання **Лисенко О. В.**

Підп. до друку 17.12.2014 р. Формат 70x108/16 Папір офсет. № 1.
Друк різографний. Ум.-друк. арк. 11,9. Обл.-вид. арк. 12,5.
Тираж 500 прим. Зам. № 572.

Видавець і виготовлювач
Національний університет державної податкової служби України
вул. Карла Маркса, 31, м. Ірпінь, Київська обл., 08201

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої діяльності до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК № 4336 від 12.06.2012 р.

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ДЕРЖАВНОЇ
ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (ЕКОНОМІКА, ПРАВО)**

Засновник та видавець			
Національний університет державної податкової служби України	Щоквартальний науковий журнал	Заснований у травні 1997 р.	№ 1 (68) 2015

УДК 33/34 + 657

ЗМІСТ

Право

Історія та теорія держави і права

Доценко В. О. Правове регулювання релігійних громад
та конфесій в Україні 1920-тї роки....4
Костюченко О. Є. Визначення поняття „правове забезпечення"....11
Наулік Н. С. Генеза діяльності прокуратури щодо представництва
інтересів громадянина або держави в суді....17
Нижник Н. Р. Правовий моніторинг як необхідна складова
законотворчого процесу....26
Шевченко А. С., Старостюк Л. В. Проблеми розвитку теорії держави
та права контексті модернізації юридичної освіти в Україні....33

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Бирковий О. І. Проблеми становлення інститутів місцевого
самоврядування та державного управління в Україні....39
Боднарчук О. І. Правове забезпечення системи опіки
над дітьми-сиротами в Польщі: досвід для України....43
Бригінець О. О. Історичний розвиток правового забезпечення
економічної безпеки держави....49
Гарбінська-Руденко А. В. Теоретико-правові аспекти формування
категорій валюти та валютних правовідносин....55
Глущенко К. В. Проблема уклонения от уплаты налогов
как социальный феномен....61
Іскоростенський А. М. Правова передумова створення
фінансово незалежних громад....68
Литвин О. В., Литвин Н. А. Правове забезпечення інформаційної
політики України в сучасних умовах....74
Мацелик Т. О., Мацелик М. О., Пригоцький В. А. Співвідношення
юридичного конфлікту та спору: теорія і практика....81
Оніщик Ю. В. Мито в системі митних платежів: поняття та правова природа....87
Петрова І. П., Косиця О. О. Адміністративна діяльність ДФС України
у сфері справляння податків як об'єкт інформаційного забезпечення....93

Ірпінь – 2015

Чайка В. В. Передумови взаємодії податкового та цивільного права.....99
Яцишин Н. Г. Захист прав платника податків: досвід Польщі та України.....105
Новицький А. М., Гордійчук М. В. Особливості американської моделі регулювання електронного документообігу (на прикладі США).....112
Добрянська Н. В. Загальна характеристика та нормативно-правове регулювання адміністративно-господарських санкцій.....120

Кримінальне право, кримінальний процес та криміналістика

Антипов В. В. Незнання або нерозуміння закону як обставина, що виключає злочинність діяння.....127
Дідківська Г. В. Судова практика призначення покарання неповнолітнім за вчинення кримінальних правопорушень.....132
Лазебний А. М. Підготовка, призначення та проведення експертиз при розслідуванні кримінальних правопорушень проти громадського порядку.....138
Лисенко В. В., Курілов Г. М. Оперативно-розшукове забезпечення виявлення незаконного обігу товарів.....144
Лисенко О. В., Погорецький М. А. Негласні слідчі (розшукові) дії у механізмі розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування.....150
Мілевська А. О. Нотаріальний документ як об'єкт криміналістичного дослідження.....157
Самілик Г. М. Спірні питання визначення об'єкта та предмета злочину.....162
Супрун Т. М. Загальна характеристика класифікації правових презумпцій у кримінальному праві.....168
Шкелсбей В. А. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: вітчизняний та зарубіжний досвід.....175
Діков І. В. Процесуальні особливості кримінального провадження у формі приватного обвинувачення.....180
Завидняк В. І. Прояви судового прецеденту в країнах пострадянської правової науки.....186
Пацало Л. В. Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів: проблеми та напрями їх подолання.....191
Цимбал П. В., Антонюк А. Б. Особливості реалізації засад міжнародного співробітництва під час кримінального провадження: міжнародно-правовий аспект.....196
Чигрина Г. Л. Письмові процесуальні документи, які фіксують початок досудового слідства, та їх значення у кримінальному провадженні.....202

Цивільне та господарське право

Антошкіна В. К. Загальна природа тлумачення в цивільному праві.....210
Жерж Н. А. Шляхи реформування та вдосконалення третейського судочинства в Україні.....217
Онишко О. В. Державне регулювання господарських правовідносин у контексті реалізації принципів і методів господарського права.....223
Печуляк В. П. Теоретико-правові питання визначення місця лісового права у загальній системі вітчизняного права.....229
Амеліна А. С. Нова структура Цивільного кодексу України як здобуток кодифікації.....235
Дідук А. Г. Проблемні аспекти поняття терміна „інформація" в цивільному праві.....242

Міжнародне право

Долгий О. А., Долгий О. О. Антикорупційні положення Кодексу ООН щодо поведінки посадових осіб органів охорони правопорядку: стислий коментар.....248
Ємець О. М. Особливості і правового забезпечення міжнародного співробітництва у протидії злочинності.....254
Раскалей М. О. Захист прав людини-споживача як об'єкт міжнародно-правового регулювання.....260

УДК 343.138:343.37(477)

Г. Л. Чигрина,
кандидат юридичних наук,
Національний університет
ДПС України

ПИСЬМОВІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ, ЯКІ ФІКСУЮТЬ ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА, ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Метою нашого дослідження є удосконалення досудового розслідування шляхом проведення аналізу змісту та форми письмових процесуальних документів, які фіксують початок досудового слідства, та їх значення у кримінальному провадженні. За результатами проведеного дослідження, пропонуємо найбільш оптимальні, з точки зору процесуальної економії та доцільності, письмові процесуальні документи, які фіксують початок досудового розслідування злочинів.

Целью нашего исследования является совершенствование досудебного расследования преступлений путем проведения анализа содержания и формы письменных процессуальных документов, фиксирующих начало досудебного следствия, и их значение в уголовном производстве. По результатам проведенного исследования, предлагаем наиболее оптимальные, с точки зрения процессуальной экономии и целесообразности, письменные процессуальные документы, которые фиксируют начало досудебного расследования преступлений.

The aim of our study is to improve pre-trial investigation by carrying out the analysis of the content and form of written procedural documents, fixing the beginning of a pretrial investigation and their importance in criminal proceedings. According to the results of the study we offer the most optimal written procedural documents, which record the beginning of pre-trial investigation of crimes from the point of view of procedural economy and expediency.

Ключові слова: *процесуальні документи, початок досудового розслідування, кримінальне провадження.*

Початок досудового розслідування кримінальних правопорушень регламентований ст. 214 чинного Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Фактично досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) (ч. 2 ст. 214 КПК України).

Під кримінальними правопорушеннями законодавець розуміє злочини та кримінальні проступки (п. 7 ч. 1 ст. 3 КПК України). Враховуючи, що до цього часу не прийнятий Закон України про кримінальні проступки, який визначав би терміни „кримінальний проступок" та

© *Чигрина Г. Л., 2015*

„склад кримінального проступку", з метою удосконалення досудового розслідування як стадії кримінального провадження нами досліджувались особливості початку досудового слідства на прикладі розслідування злочинів, підслідних слідчими органами, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, як однієї з найбільш складних у доказуванні категорії злочинів (ч. 3 ст. 216 КПК України).

На підставі вивчення змісту та форми понад трьох тисяч письмових процесуальних документів, які були застосовані під час досудового розслідування злочинів слідчими органами, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства протягом 2013–2015 років, пропонуємо найбільш оптимальні, з точки зору процесуальної економії та доцільності, письмові процесуальні документи, які фіксують початок досудового розслідування злочинів.

Так, згідно з КПК України слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування (ч. 1 ст. 214 КПК України).

Як показує вивчення практики застосування цієї правової процедури, вона має певні особливості, які обумовлені:

– видом повідомлення про злочин та способом його надходження;

– змістом додатків до повідомлення про злочин (документів, інших матеріалів), які додаються заявником до повідомлення про злочин);

– місцем реєстрації повідомлення про злочин.

Якщо види повідомлень про злочин перелічені законодавцем у ч. 1 ст. 214 КПК України, то способи їх надходження, форма та зміст процесуального документа, який застосовуються для фіксування повідомлення про злочин, потребують вивчення та удосконалення.

Аналіз змісту ч. 1 ст. 214 КПК України дозволяє зробити висновок про те, що на законодавчому рівні закріплені такі види повідомлень про злочин, як:

– подання заяви про вчинений злочин;

– виявлення слідчим з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення злочину;

– виявлення прокурором з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення злочину.

Повідомлення про вчинений злочин можуть надходити від фізичних осіб, службових осіб юридичних осіб та посадових осіб контролюючих органів (далі – заявники).

Особливої уваги заслуговує процесуальний порядок фіксування заяв про вчинені злочини (або такі, що готуються), які подаються особисто заявником. Вивчення практики надходження повідомлень про злочин показує, що від заявників повідомлення про злочин, як правило, надходять у формі заяви, яка може бути як усною, так і письмовою. При цьому заявник може особисто приходити із заявою про злочин до правоохоронного органу, а може надсилати письмову заяву поштою.

У всіх випадках, якщо особа звертається особисто до правоохоронного органу із заявою про вчинений злочин (або такий, що готується), доцільно складати *Протокол прийняття заяви про вчинений злочин* (далі – Протокол). Протокол є письмовим процесуальним документом, який повинен складатися слідчим, прокурором чи іншою службовою особою, яка уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв про злочин (ч. 4 ст. 214 КПК України). Протокол оформлюється у процесі особистого спілкування із заявником на бланку встановленої форми у єдиному примірнику.

У процесі спілкування встановлюється особа заявника за допомогою паспорта чи іншого документа з фотокарткою; заявник попереджається про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину, передбачену ст. 383 КК України, ознайомлюється із змістом цієї статті, що засвідчується власноручним підписом заявника у відповідній графі Протоколу; із слів заявника коротко викладаються обставини вчиненого злочину (або такого, що готується). При цьому доцільно у Протоколі відображати фактичні дані таким чином, щоб, ознайомившись з його змістом, можна було зробити висновок про наявність (відсутність) обставин, що можуть свідчити про вчинення злочину, тобто інформації, яка відома заявнику щодо суб'єктивної сторони злочину (предмета злочину, способу вчинення злочину, виду та розміру завданої шкоди тощо), об'єкта злочинного посягання, суб'єктивного відношення заявника та осіб, які вчинили злочин, до наслідків вчиненого протиправного діяння та осіб (суб'єктів) вчиненого злочину. Можуть також заноситись до Протоколу інші кваліфікуючі ознаки вчиненого злочину, якщо вони відомі заявнику.

При зазначенні прізвища, імені та по батькові заявника вперше (на початку Протоколу) доцільно зазначати їх у називному, а не у родовому відмінку (як у паспорті чи іншому документі), наприклад: „Прийняв усну заяву від: *Волощук Сидір Миколайович …*". Як показує практика, такий підхід унеможливлює допущення помилок при ідентифікації особи заявника.

Протокол підписується особою, яка його склала, та заявником.

До Протоколу додається копія паспорта чи, у виключних випадках – іншого документа, за допомогою якого було встановлено особу заявника (*доцільно додавати копію паспорта*).

До Протоколу можуть додаватись: власноручно написана заявником заява; оригінали або копії документів чи речові докази, які підтверджують факти вчинення злочину (або такого, що готується), викладені у заяві, тощо.

За наявності додатків, про це заявник власноручно зазначає у Протоколі після ознайомлення із його змістом у графі „*Заявником зазначено*", наприклад: *„Протокол мною прочитаний. З моїх слів все записано правильно. До протоколу додаю написану власноручно заяву на трьох аркушах та копії документів бухгалтерського обліку ТОВ „Воля" на ста тридцяти двох аркушах".*

Зміст Протоколу та доданих матеріалів доповідається особою, яка його склала, своєму безпосередньому керівнику для вирішення питання про направлення зібраних матеріалів до відповідного органу досудового розслідування та визначення керівником цього органу слідчого, який здійснюватиме досудове розслідування (ч. 1 ст. 214 КПК України).

Таким чином, *Протокол прийняття заяви про вчинений злочин* є процесуальним документом, який формально дає підставу для занесення відомостей про вчинений злочин (або такий, що готується) до ЄРДР та початку досудового розслідування.

Якщо заява про злочин направляється поштою, вона спочатку реєструється у канцелярії (секторі діловодства) правоохоронного органу, до якого ця заява надійшла, після чого під підпис передається керівнику органу досудового розслідування для визначення слідчого, який здійснюватиме досудове розслідування (ч. 1 ст. 214 КПК України).

Враховуючи викладене, *Заява про вчинений злочин,* яка надійшла поштою, є документом, який формально дає підставу для занесення відомостей про вчинений злочин (або такий, що готується) до ЄРДР та початку досудового розслідування.

Якщо заявником є службова особа юридичної особи чи посадова особа державного органу, заяви про вчинений злочин (або такий, що готується), які надходять поштою до органу

досудового розслідування, оформлюються у формі листа, надрукованого на бланку встановленої форми (фірмовому бланку), та додатків до нього. До листа-заяви можуть додаватися фінансово-господарські документи (якщо заявником є службова особа юридичної особи чи посадова особа державного органу) та/або акт перевірки (якщо заявником є посадова особа державного контролюючого органу).

Окремо нами досліджувались додатки до заяви про вчинений злочин (або такий, що готується), тобто матеріали, якими заявник підтверджує викладені у заяві фактичні дані (докази).

Такий підхід обумовлений тим, що чинним Кримінальним кодексом України (далі – КК України) [2] передбачено ряд злочинів, при надходженні відомостей (заяви, повідомлення) про їх вчинення або при виявленні з іншого джерела обставин, які можуть свідчити про вчинення такого злочину, попередню правову кваліфікацію дій особи, яка вчинила (не вчиняла) цей злочин, не можна дати без додаткової перевірки обставин вчинення злочину, про який повідомляє заявник. До таких злочинів, наприклад, відносяться злочини, вчинені у сфері господарської, службової та окремих видів професійної діяльності.

Злочини у зазначених сферах діяльності можуть бути виявлені:

1) ревізійними підрозділами Державної фіскальної служби України, Державного пенсійного фонду України, Державної казначейської служби України, Державної служби фінансового моніторингу України та Національного банку України *за результатами проведених перевірок*;

2) співробітниками оперативних та слідчих підрозділів правоохоронних органів *під час виконання покладених на них обов'язків*;

3) фізичними особами (громадянами), службовими особами та/чи власниками юридичних осіб, які подають письмові заяви про вчинене кримінальне правопорушення чи звертаються до відповідних правоохоронних органів з усною заявою.

Виявлене правопорушення у сфері господарської, службової та окремих видів професійної діяльності не можна кваліфікувати як злочин, не вивчивши документи бухгалтерського, податкового обліку, банківські та інші документи.

Таким чином, документи є основним джерелом фактичних даних (доказів) при вчиненні окремих видів злочинів, і без вивчення їх змісту та форми взагалі не можна дати „попередню правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини) Закону України „Про кримінальну відповідальність", як того вимагає п. 5 ч. 5 ст. 214 КПК України.

Вивчення практики застосування положень КПК України, зокрема ст. 214 КПК України (початок досудового розслідування), дозволило виявити випадки внесення до ЄРДР обставин, які „можуть свідчити про вчинене кримінальне правопорушення", фактично нічим не підтверджених, крім рапорту співробітника правоохоронного органу, акта перевірки контролюючого органу та/чи заяви (листа) фізичної (юридичної) особи.

Якщо і надалі ігнорувати рекомендації науковців щодо обов'язкової наявності документів і необхідності вивчення їх змісту та форми з метою визначення наявності (відсутності) ознак злочину у виявлених порушеннях податкового, митного, валютного, бюджетного, пенсійного та іншого законодавства, станом на листопад 2015 року кожен акт перевірки, який містить донарахування несплачених податків (зборів, обов'язкових платежів) у розмірі понад 609 тис. грн, як джерело відомостей про вчинення злочину потенційно є підставою для внесення до ЄРДР інформації про злочини, передбачені стст. 212; 212-1; 366 та/чи 358 КК України та початку досудового розслідування.

В юридичній літературі та мережі Інтернет юристами, суб'єктами господарювання та іншими заінтересованими особами обґрунтовано висловлюється стурбованість з приводу того, що непоодинокі випадки зловживання з боку правоохоронних органів наданими їм правами розпочинати досудове розслідування за формальними підставами, а платник податків (його службова особа) дізнається про розпочате щодо нього кримінальне провадження лише з моменту отримання повідомлення про підозру [3; 4].

З метою уникнення необґрунтованого початку досудового розслідування фактів вчинення злочинів у сфері господарської, службової та окремих видів професійної діяльності пропонуємо:

1) залучати до перевірки отриманої інформації (фактичних даних) фахівців ревізійних підрозділів відповідної сфери діяльності (податкова, митна, пенсійна, страхова, банківська тощо);

2) у разі виявлення порушень за результатами перевірки ревізорами буде складено Акт, у якому зазначено сферу діяльності, яка перевірялась; період діяльності (роботи) юридичної (фізичної) особи, який перевірявся; види виявлених порушень та нормативні акти, вимоги яких порушені; вид і розмір завданих збитків неправомірними діями порушників та інша інформація. Без наявності Акта перевірки, складеного спеціалістами (ревізорами), взагалі не доцільно заносити до ЄРДР відомості про вчинення злочинів у сфері господарської, службової та/чи окремих видів професійної діяльності;

3) до Акта перевірки у разі виявлення порушень *рекомендуємо долучати Реєстр (Опис) фотокопій вивчених ревізорами під час перевірки документів та фотокопії документів, які стали підставою для донарахування обов'язкових платежів та/чи застосування фінансових санкцій.*

Такий підхід не тільки дозволить обґрунтовано кваліфікувати виявлені правопорушення (із зазначенням статті (частини статті) КК України) та розпочинати досудове розслідування (ст. 214 КПК України), але й зводитиме до мінімуму, а у деяких випадках і унеможливлюватиме, знищення сфотографованих документів їх власником чи володільцем.

Вимогу виготовляти та приєднувати до Акта перевірки фотокопії документів та Реєстр (Опис) фотокопій документів, які стали підтвердженням виявлених правопорушень під час перевірки, доцільно закріпити на міжвідомчому рівні спільним наказом контролюючих органів (Державної фіскальної служби України, Державного пенсійного фонду України, Державної казначейської служби України, Державної служби фінансового моніторингу України та Національного банку України), який зареєструвати у Міністерстві юстиції України.

У разі виявлення злочину співробітниками оперативних та слідчих підрозділів правоохоронних органів під час виконання покладених на них обов'язків співробітник, який виявив з будь-якого джерела обставини, що можуть свідчити про вчинення злочину, складає Рапорт. Наприклад, слідчий органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, складає Рапорт на ім'я керівника слідчого управління (за відсутності слідчого управління у структурі територіального органу Державної фіскальної служби України – на ім'я керівника слідчого відділу). Рапорт доцільно складати у 2-х примірниках на аркушах паперу формату А4. Зміст Рапорту співробітником усно доповідається своєму безпосередньому керівнику, після чого Рапорт та матеріали, які до нього додаються, реєструються у канцелярії (секторі діловодства) територіального органу Державної фіскальної служби України.

Як показало вивчення практики застосування положень ст. 214 КПК України, повідомлення (заява) про злочин та інші додані до нього матеріали перш ніж бути занесеними до ЄРДР слідчим (прокурором) спочатку надходять *до керівника органу досудового розслідування (керівника органу прокуратури)*.

Якщо відомості про злочин (матеріали) надійшли до керівника органу прокуратури, законодавець зобов'язує його внести ці відомості до ЄРДР, тобто фактично розпочати досудове розслідування і невідкладно, але не пізніше наступного дня, з дотриманням правил підслідності передати наявні у нього матеріали до органу досудового розслідування, тобто доручити подальше проведення досудового розслідування. Після початку досудового розслідування перед тим, як передати кримінальне провадження органу досудового розслідування, керівник органу прокуратури повинен визначити прокурора (групу прокурорів, визначивши серед них старшого прокурора), який здійснюватиме процесуальне керівництво у кримінальному провадженні, розпочатому за фактом вчинення злочину (ч. 1 ст. 37; ч. 7 ст. 214 КПК України). Фактично ж відомості до ЄРДР після погодження їх змісту з керівником органу прокуратури вносить прокурор (старший групи прокурорів), який здійснюватиме процесуальне керівництво у кримінальному провадженні, а керівник органу прокуратури підтверджує їх правильність відповідною позначкою у ЄРДР.

У разі надходження повідомлення (заяви) про злочин та інших доданих до нього матеріалів до керівника органу досудового розслідування, керуючись положеннями КПК України (ст. 39 та ч. 1 ст. 214 КПК України), визначаючи слідчого (групу слідчих та старшого слідчої групи), який здійснюватиме досудове розслідування, керівник органу досудового розслідування діє аналогічно діям керівника органу прокуратури.

Законодавцем не зазначено вид процесуального документа, яким керівник органу досудового розслідування визначає слідчого (групу слідчих та старшого слідчої групи), який здійснюватиме досудове розслідування, чи документа, яким керівник органу прокуратури визначає прокурора (групу прокурорів та старшого групи прокурорів), який здійснюватиме процесуальне керівництво досудовим розслідуванням.

При цьому у п. 2 ч. 2 ст. 39 КПК України вказано, що відсторонювати слідчого від проведення досудового розслідування керівник органу досудового розслідування уповноважений вмотивованою *постановою* за ініціативи прокурора або з власної ініціативи. Таким чином, застосовуючи положення чинного КПК України за аналогією, доцільно визначати слідчого (групу слідчих та старшого слідчої групи), який здійснюватиме досудове розслідування злочину вмотивованою *постановою* керівника органу досудового розслідування. Аналогічно доцільно діяти й керівнику органу прокуратури.

Крім того, необхідно враховувати, що, згідно з ч. 3 ст. 110 КПК України, рішення слідчого, прокурора приймається у формі постанови.

Керівник органу прокуратури, як прокурор, керуючись ч. 3 ст. 110 КПК України, також може приймати своє процесуальне рішення про визначення прокурора (групу прокурорів та старшого групи прокурорів), який здійснюватиме процесуальне керівництво досудовим розслідуванням у формі *постанови*.

Враховуючи, що керівник органу досудового розслідування уповноважений здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями слідчого, на нашу думку, також процесуально грамотно буде визначати слідчого (групу слідчих та старшого слідчої групи), який здійснюватиме досудове розслідування злочину, вмотивованою *постановою* керівника органу досудового розслідування.

Як показує вивчення практики розслідування злочинів слідчими органами, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, керівники слідчих підрозділів (як органу досудового розслідування), одержавши повідомлення (заяву) про вчинення злочину, керуючись стст. 36 та 214 КПК України, складають письмовий процесуальний документ, який називається „Доручення про проведення досудового розслідування" (далі – Доручення).

Так, після ознайомлення із змістом повідомлення (заяви) про вчинений злочин та доданих до нього матеріалів, які надійшли до слідчого підрозділу, керівник цього підрозділу складає Доручення на ім'я слідчого, якому доручається проведення досудового розслідування. Доручення друкується на аркушах паперу формату А4 у єдиному примірнику і підписується керівником слідчого підрозділу, після чого разом з повідомленням (заявою) про вчинений злочин та доданими до нього матеріалами передається слідчому.

Таким чином, вивчивши зміст повідомлення (заяви) про вчинений злочин та доданих до нього матеріалів, у Дорученні керівник визначає попередню кваліфікацію злочину, коротко викладає обставини його вчинення та зазначає прізвище працівника слідчого підрозділу (слідчого), який внесе відомості про злочин до ЄРДР та проводитиме досудове розслідування (фактично розпочне кримінальне провадження). Як правило, у разі визначення групи слідчих для розслідування злочину (ч. 2 ст. 38 КПК України) слідчий, якому доручається внести відомості про злочин до ЄРДР, і є старшим слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих. Про створення слідчої групи і призначення старшого групи складається керівником органу досудового розслідування постанова. Враховуючи викладене, керівником органу досудового розслідування на початку досудового розслідування може складатись два процесуальних документа: Доручення про проведення досудового розслідування і Постанова про створення слідчої групи та визначення старшого слідчої групи (ч. 2 ст. 38 та п. 1 ч. 2 ст. 39 КПК України).

Слідчий, одержавши від керівника слідчого підрозділу матеріали, невідкладно повинен внести відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР. При внесенні відомостей до ЄРДР слідчий зобов'язаний керуватися положеннями ст. 214 КПК України та відповідним наказом Генеральної прокуратури України [5].

Керівник слідчого підрозділу у разі згоди із змістом внесених слідчим відомостей до ЄРДР підтверджує це, зробивши позначки у відповідних графах ЄРДР. Система ЄРДР автоматично присвоює кримінальному провадженню номер.

Слідчий, одержавши номер кримінального провадження, невідкладно у письмовій формі повідомляє керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші відомості, передбачені ч. 5 ст. 214 КПК України.

Повідомлення прокурору про початок досудового розслідування (далі – Повідомлення) – письмовий процесуальний документ, який складається слідчим та друкується на бланку територіального органу, наприклад Державної фіскальної служби України, слідчим підрозділом якого розслідується кримінальне провадження, у 2-х примірниках. Обидва примірники документа мають однакову юридичну силу. Повідомлення реєструється у канцелярії (секторі діловодства) територіального органу Державної фіскальної служби України як вихідна кореспонденція і негайно направляється до канцелярії прокуратури. Канцелярією прокуратури на один з примірників Повідомлення ставиться печатка прокуратури. Примірник Повідомлення з печаткою прокуратури повертається слідчому для приєднання до матеріалів кримінального провадження. Наявність у кримінальному провадженні Повідомлення з печаткою прокуратури є процесуальним підтвердженням виконання слідчим вимог ч. 6 ст. 214

КПК України щодо невідкладного у письмовій формі Повідомлення прокурора про початок досудового розслідування.

Другий примірник Повідомлення канцелярією прокуратури передається керівнику органу прокуратури для здійснення контролю за подальшим розслідуванням злочину.

Одержавши від органу досудового розслідування Повідомлення про початок кримінального провадження, керівник органу прокуратури, керуючись положеннями ст. 37 КПК України, залежно від кількості епізодів злочинної діяльності та учасників злочинної групи, об'єму зібраних матеріалів та періоду злочинної діяльності, тяжкості вчиненого злочину (злочинів) тощо, своєю Постановою визначає прокурора, який безпосередньо буде здійснювати процесуальне керівництво розслідуванням цього кримінального правопорушення, чи визначає групу прокурорів, які здійснюватимуть процесуальне керівництво досудовим розслідуванням у кримінальному провадженні, а також старшого прокурора такої групи, який керуватиме діями інших прокурорів (далі – Постанова). Постанова друкується на фірмовому бланку органу прокуратури за місцем її винесення у 2-х примірниках. Один примірник Постанови керівником органу прокуратури направляється у слідчий підрозділ, який розпочав кримінальне провадження, для приєднання до матеріалів цього провадження, а другий примірник Постанови передається прокурору, який безпосередньо буде здійснювати процесуальне керівництво розслідуванням, чи старшому групи прокурорів (якщо керівником органу прокуратури створено групу прокурорів для розслідування кримінального провадження).

Таким чином, викладене дозволяє зробити висновок про те, що письмові процесуальні документи, які фіксують початок досудового слідства, мають не тільки інформативний, але й забезпечуючий та організовуючий характер у кримінальному провадженні. За певних умов зазначені документи (їх зміст та форма) можуть бути оцінені як процесуальні джерела доказів бездіяльності слідчого чи прокурора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

3. Щодо надання роз'яснення про застосування положень законів України (затверджено рішенням Комітету 03.09.2014, протокол № 37): Лист Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 08.09.2014 (вих. № 0420/10-1989) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://appu.kharkov.ua/home/1/708/

4. Особливості звільнення від кримінальної відповідальності за ч. 4 ст. 212 Кримінального кодексу України згідно з новим Кримінальним процесуальним кодексом України : … : оглядовий лист від 31 жовтня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wts.ua/ua/nocat/peculiarities-of-the-exemption

5. Про Єдиний реєстр досудових розслідувань: наказ Генеральної прокуратури України від 17 серпня 2012 року № 69, із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mir.zavantag.com/pravo/5453/index.html

Стаття надійшла до редакції 24 листопада 2014 р.